

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **107464** (13) **U**
(51) МПК

A61K 31/522 (2006.01)

A61K 36/61 (2006.01)

A61K 36/53 (2006.01)

A61K 9/02 (2006.01)

A61P 31/22 (2006.01)

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

(21) Номер заявки: **u 2015 11570**

(22) Дата подання заявки: **23.11.2015**

(24) Дата, з якої є чинними
права на корисну
модель: **10.06.2016**

(46) Публікація відомостей
про видачу патенту: **10.06.2016, Бюл.№ 11**

(72) Винахідник(и):

**Левачкова Юлія Валентинівна (UA),
Литвинова Олександра Миколаївна (UA),
Черних Владислава Валентинівна (UA),
Зайченко Ганна Володимирівна (UA),
Сініцина Оксана Сергіївна (UA),
Чушенко Валентина Миколаївна (UA)**

(73) Власник(и):

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ,
вул. Пушкінська, 53, м. Харків, 61002 (UA)**

(54) ФАРМАЦЕВТИЧНА КОМПОЗИЦІЯ У ФОРМІ СУПОЗИТОРІЇВ (ПЕСАРІЇВ) ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ГЕНІТАЛЬНОЇ ФОРМИ ГЕРПЕСВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ

(57) Реферат:

Фармацевтична композиція у формі супозиторіїв (песаріїв) для лікування та профілактики генітальної форми герпесвірусної інфекції з вмістом компонентів синтетичного та рослинного походження як діючих речовин та супозиторної основи. Композиція містить у рівній кількості ацикловір, ефірну олію чайного дерева та ефірну олію чабрецю. Компонентами супозиторної основи є вітепсол, лецитин, вода очищена.

UA 107464 U

Корисна модель належить до фармації та медицини, зокрема до фармацевтичних композицій комбінованого складу у формі супозиторіїв (песаріїв) для використання у гінекології, і призначена для лікування та профілактики генітальної форми герпесвірусної інфекції.

5 На сьогодні існує безліч методів лікування генітального герпесу (ГГ), проте жоден з них не забезпечує елімінацію вірусу простого герпесу (ВПГ) з організму людини. Клітини нервової системи залишаються резервуаром ВПГ, що призводить до рецидиву захворювання. Існуючі методи лікування направлені перш за все на запобігання розвитку чи відновлення порушень, викликаних його активацією в організмі [1].

10 Найчастіше для лікування ВПГ I та II типу застосовуються противірусні монопрепарати синтетичного походження, які досить часто виявляють як місцеві, так і системні алергічні реакції [2]. Ефект противірусної терапії носить, як правило, короточасний характер. А отже, лікування генітального герпесу вимагає комплексного підходу.

15 Комбіноване використання противірусних препаратів (ПВП), що мають різну хімічну структуру й принципово різний механізм дії, приводить до посилення антивірусного ефекту адитивного або синергічного характеру й дозволяє знизити токсичний вплив основного препарату за рахунок адекватної противірусної дії комбінацій у менших концентраціях у порівнянні з використанням кожного з'єднання окремо. Крім того, комбіноване застосування ПВП із різним механізмом дії знижує або запобігає ймовірності появи інгібіторорезистентних мутантів вірусів.

20 На ринку України протигерпетичні засоби, у переважній більшості, представлені синтетичними монопрепаратами з високою терапевтичною ефективністю, які, як правило, мають широкий спектр токсикологічних властивостей [4, 3]. Перелік засобів рослинного походження є вкрай обмеженим, а для місцевого лікування герпетичної хвороби - зовсім відсутній. А ось кількість вітчизняних ПВП комбінованого складу є недостатньою, що обумовлює необхідність створення подібних лікарських засобів. Саме тому є доцільним створення нових комбінованих засобів з рослинними компонентами для місцевого лікування герпетичних інфекцій, і розширення переліку рослин, що можуть бути використані з цією метою [5].

30 Поєднання двох чи більше субстанцій в одній лікарській формі дозволяє на основі наявного асортименту фармакологічних засобів створювати практично нові, більш ефективні та нешкідливі препарати місцевої дії [6].

Прототипом за противірусною дією є відомий препарат синтетичного походження - ацикловір [7], який призначений для лікування інфекцій шкіри і слизових оболонок, спричинених вірусом простого герпесу, герпесу губ, статевих органів. До недоліків зазначеного засобу можна віднести вузькоспрямовану фармакологічну дію, а також можливість розвитку ряду побічних алергічних реакцій, таких як свербіж, висипи на шкірі, нудота, діарея, головний біль.

35 Відомий ПВП рослинного походження у вигляді ректальних супозиторіїв "Панавір" [8], що містить очищений екстракт з пагонів рослини *Solanum tuberosum*, показаний при герпесвірусній інфекції різної локалізації, в тому числі ГГ. Недоліком цього засобу є те, що він протипоказаний при вагітності та лактації, при захворюванні нирок, селезінки, дитячий вік до 12 років, підвищена чутливість до складових препарату.

40 Задача корисної моделі полягає у створенні фармацевтичної композиції у формі супозиторіїв (песаріїв) для лікування та профілактики генітальної форми герпесвірусної інфекції, яка завдяки поєднанню в одній лікарській формі компонентів синтетичного та рослинного походження при використанні збалансованої основи дозволяє отримати широкий спектр фармакологічної дії препарату при мінімальній побічній дії, зручності у використанні та високій біодоступності.

50 Поставлена задача вирішується тим, що фармацевтична композиція у формі супозиторіїв (песаріїв) для лікування та профілактики генітальної форми герпесвірусної інфекції з вмістом компонентів синтетичного та рослинного походження, як діючих речовин, та супозиторної основи, згідно з корисною моделлю містить у своєму складі у рівній кількості ацикловір, олію чайного дерева та ефірну олію чабрецю, при наступному співвідношенні компонентів (мас. %):

ацикловір	4,5-5,5
ефірна олія чайного дерева	4,5-5,5
ефірна олія чабрецю	4,5-5,5
супозиторна основа	до 100,0.

Відповідно до корисної моделі один супозиторій (песарій) заявленої фармацевтичної композиції містить компоненти при співвідношенні (г):

ацикловір	0,135-0,165
ефірна олія чайного дерева	0,135-0,165
ефірна олія чабрецю	0,135-0,165

вітепсол	2,01-1,79
лецетин	0,135-0,165
вода очищена	0,45- 0,55мл.

Корисною моделлю передбачено, що компонентами супозиторної основи є вітепсол, лецитин, вода очищена.

Відповідно до корисної моделі оптимальний варіант заявленої фармацевтичної композиції має наступний склад (г):

ацикловір	0,15
ефірна олія чайного дерева	0,15
ефірна олія чабрецю	0,15
вітепсол	1,90
лецетин	0,15
вода очищена	0,5 мл.

5 Кількісний вміст ацикловіру, ефірної олії чайного дерева та ефірної олії чабрецю, як діючих речовин, заявленої фармацевтичної композиції визначений експериментальним шляхом. При зменшенні кількості діючих речовин до 0,135 г призводить до зниження фармакологічної активності засобу в цілому. Збільшення вмісту діючих речовин понад 0,165 г не призводить до суттєвого зростання терапевтичної дії і є економічно недоцільним.

10 На вивільнення та біодоступність активних компонентів супозиторіїв в основному впливає основа. Винахідниками експериментально визначено збалансований якісний та кількісний склад компонентів основи заявленого засобу. Зміна їх кількісного вмісту може призвести до порушення фізико-хімічних, технологічних, біофармацевтичних та фармакологічних властивостей заявленої фармацевтичної композиції у формі супозиторіїв (песаріїв).

15 Як супозиторну основу використали гідрофобну основу - вітепсол, як найбільш прийнятну, адже гідрофільна основа, в даному випадку, є недоцільною з точки зору фармакотерапії ГГ.

20 Проведені авторами дослідження дозволили визначити найбільш оптимальну супозиторну основу наступного складу: вітепсол, лецитин, вода очищена. Як емульгатор в основу введений лецитин, продукт рослинного походження, до складу якого входять гліцерин, ди- та тригліцериди, які сприяють транспорту ацикловіру через слизові оболонки, що значно підсилює протівірусний ефект.

Такий склад супозиторної основи забезпечує ефективну терапевтичну дію засобу, сприяє вивільненню та проникненню у тканини активних діючих речовин, дозволяє одержати супозиторії з необхідними терапевтичними і біофармацевтичними властивостями.

25 До складу заявленої фармацевтичної композиції входять відомі, дозволені до використання в медичній практиці компоненти, проте їх якісне та кількісне співвідношення є новим і не відомим з джерел інформації, і забезпечує виникнення неочевидного ефекту взаємного потенціювання дії активних речовин засобу.

30 Корисну модель здійснюють наступним чином. Задану кількість ацикловіру розтирали у ступці протягом 3-х хвилин. Відважений лецитин поміщали у фарфорову чашку і заливали необхідною кількістю води очищеної з температурою $30,0 \pm 5,0$ °С, і перемішували до однорідної гелеподібної маси.

35 Необхідну кількість вітепсолу розплавляли у фарфоровій чашці на водяній бані, охолоджували і до напівохолодженої основи при перемішуванні додавали розраховану кількість ефірної олії чайного дерева та ефірної олії чабрецю.

До ацикловіру в ступці поступово додавали гелеподібну масу лецитину, ретельно перемішували; потім додавали основу з оліями при перемішуванні до одержання однорідної супозиторної маси. Одержану супозиторну масу підігрівали, за необхідністю, і розливали у контурну упаковку з полівінілхлоридної плівки.

40 Кінцевий продукт являє собою супозиторії (песарії), торпедоподібної форми, білого кольору з злегка жовтуватим відтінком, зі специфічним запахом, масою 3,0 г. Термін зберігання 2 роки.

Корисна модель ілюструється прикладами.

45 Приклад 1. Розрахункова маса компонентів заявленої фармацевтичної композиції без урахування технологічних витрат складала 150 г ацикловіру, 150 г ефірної олії чайного дерева, 150 г ефірної олії чабрецю, 1900 г вітепсолу, 150 г лецитину і 500 мл води очищеної. Для виготовлення супозиторіїв (песаріїв) відважують зазначені інгредієнти зі збільшення маси на відсоток технологічних витрат.

50 Ацикловір розтирають у ступці протягом 3 хв. Лецитин поміщають у фарфорову чашку і заливають водою очищеною з температурою $30,0 \pm 2,5$ °С, перемішують до отримання однорідної гелеподібної маси. Вітепсол розплавляють у фарфоровій чашці на водяній бані,

охолоджують і до напівохолодженої основи, при перемішуванні, додають ефірну олію чайного дерева та ефірну олію чабрецю.

До ацикловіру в ступці поступово додають гелеподібну масу лецитину, ретельно перемішують, потім додають основу з ефірними оліями, при перемішуванні, до одержання однорідної супозиторної маси. Одержану супозиторну масу підігрівають, за необхідністю, і розливають у контурну упаковку з полівінілхлоридної плівки.

Отримують 1000 супозиторіїв (песаріїв) масою 3,0 г зі складом компонентів на 1 супозиторій, г:

ацикловір	0,15
ефірна олія чайного дерева	0,15
ефірна олія чабрецю	0,15
вітепсол	1,90
лецетин	0,15
вода очищена	0,5 мл.

Зазначений склад заявленої фармацевтичної композиції у формі супозиторіїв (песаріїв) є оптимальним за фармакологічними та технологічними властивостями.

Приклад 2. Дослідження противірусної дії заявленої фармацевтичної композиції у формі супозиторіїв (песаріїв) проводили в лабораторії експериментальної хіміотерапії вірусних інфекцій ДУ "Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського" (м. Київ) методами *in vitro* та *in vivo*.

Метод *in vitro* [9]. Для вивчення антивірусної активності препаратів використовували перещеплювану культуру клітин Vero. Клітини вирощували в плашках на середовищі RPMI-1640+10 % фетальної сироватки при температурі 37 °С в термостаті з подачею CO₂.

Використовували вірус герпесу II типу штам ВН, інфекційний титр 9,0 Іg ТЦД₅₀.

Для вивчення антивірусної активності препаратів відбирали добові культури клітин Vero із суцільним моношаром клітин. Середовище росту зливали, на моношар клітин додавали досліджувані препарати (3 зразки супозиторіїв та референтний препарат ацикловір у різних концентраціях. Через 1 годину контакту додавали вірус герпесу в дозі 100 ТЦД₅₀. Культури інкубували в термостаті з подачею CO₂ протягом 5 діб, щодня контролюючи за допомогою мікроскопа і відмічаючи репродукцію вірусу по цитопатичній дії ВПГ на клітини Vero у порівнянні з контрольними культурами, де моношар не піддавався ніяким впливам. Вивчення проводили за профілактичною та лікувальною схемами.

Цитопатична дія ВПГ на клітини морфологічно проявляється в утворенні симпластів або округлих клітин у сполученні з проліферацією і появою гігантських багатоядерних клітин.

Через 3 доби збирали культуральне середовище з лунок плашок і в ньому визначали інфекційний титр у кожній пробі при введенні препаратів.

Результати репродукції ВПГ-II при введенні препаратів подані в таблицях 1 та 2.

Аналіз даних табл. 1 і 2 свідчить про те, що всі розведення препаратів були ефективними інгібіторами репродукції вірусу герпесу II типу при профілактичній та лікувальній схемі досліду ED₅₀ для препарату № 1 дорівнювало 1:64000, при цьому інгібіція репродукції вірусу герпесу II типу була від 6,0 до 9,0 Іg ID₅₀.

Таблиця 1

ED₅₀ препаратів по відношенню до вірусу герпесу (профілактична схема)

Розведення препаратів	Назва препаратів та їх вплив на інфекційний титр вірусу герпесу в Іg ID ₅₀			
	Супозиторій № 1	Супозиторій № 2	Супозиторій № 3	Ацикловір
1:4000	0	0	0	3,0
1:8000	0,5	0	0	4,0
1:16000	2,5	0	1,0	4,0
1:32000	2,5	1,5	1,5	3,0
1:64000	2,0	2,5	3,0	5,0
Контроль вірусу	9,0	9,0	9,0	9,0

Таблиця 2

ED₅₀ препаратів по відношенню до вірусу герпесу (лікувальна схема)

Розведення препаратів	Назва препаратів та їх вплив на інфекційний титр вірусу герпесу в lg ID ₅₀			
	Супозиторій № 1	Супозиторій № 2	Супозиторій № 3	Ацикловір
1:4000	4,0	3,0	4,0	2,0
1:8000	4,0	3,0	3,0	3,0
1:16000	2,0	3,0	2,0	3,0
1:32000	3,0	3,0	3,0	1,0
1:64000	1,0	4,0	3,0	3,0
Контроль вірусу	9,0	9,0	9,0	9,0

5 Антивірусну активність заявленої фармацевтичної композиції у формі супозиторіїв (песаріїв) досліджували в експерименті *in vivo* на моделі генітального герпесу у морських свинок [10]. Лікування з використанням супозиторіїв та супозиторної маси з ацикловіром починали через 24 години після інфікування тварин. Всього до дослідження було залучено 5 груп тварин: перша - 1 - тварини, яких інфікували вірусом герпесу та не лікували (вірус герпесу); друга - тварини, яких інфікували вірусом герпесу і лікували введенням супозиторіїв (системна терапія); третя - тварини, яких інфікували вірусом герпесу і лікували супозиторною масою з ацикловіром (місцева терапія); четверта - тварини, яких інфікували вірусом герпесу і лікували супозиторіями і супозиторною масою з ацикловіром (лікувальна схема); п'ята - тварини, яким вводили супозиторії за 24 години до інфікування вірусом герпесу (профілактична схема).

10 Критеріями оцінки важкості інфекційного процесу слугували площа і ступінь специфічних уражень, наявність набряку, гіперемії, висипання, виділення. Максимальна вираженість кожної ознаки складала 4 бали. Спостереження за тваринами проводили протягом 10 діб. Кожна група досліджуваних тварин складалася з 5 тварин.

15 Одержані результати дослідження ефективності препаратів на моделі генітального герпесу у морських свинок наведені у таблиці 3.

20 Дані табл. 3 свідчать, що використання заявлених супозиторіїв 1 раз на добу протягом 5 днів знижувала вираженість симптоматики ГГ (СІВ3) до 22,0 балів, що відповідає індексу лікувальної дії (терапевтичний ефект) на рівні 56,0 % і достовірно скорочувало тривалість захворювання.

25 Застосування супозиторної маси привело до зниження симптоматики до рівня 12,0 балів, терапевтичний ефект складав - 76,4 %, тривалість захворювання у тварин була 5 діб, що статистично достовірно за всіма параметрами і вказує на ефективність препарату в даній формі препарату.

При використанні комбінованої схеми лікування супозиторною масою та супозиторіями термін захворювання становив 5 діб, а індекс лікувальної дії 64,7 %.

30 При профілактичній схемі лікування - введення супозиторіїв за 24 години до інфікування вірусом герпесу захворювання не розвивалося упродовж досліджуваного періоду спостереження (10 діб).

Таблиця 3

Ефективність препаратів на моделі генітального герпесу у морських свинок

Вплив	Тривалість захворювання, (доба)	СІВ3, бали	Індекс лікувальної дії, %
Вірус герпесу	15,0*	51,0	
Системна терапія	9,0*	22,0	56,0
Місцева терапія	5,0*	12,0	76,4
Лікувальна схема	5,0*	18,0	64,7
Профілактична схема	0,0*	0,0	100,0

Примітка: * - зміна вірогідна відносно групи тварин, яких інфікували вірусом герпесу та не лікували (P<0,05).

В результаті проведених досліджень було доведено, що заявлена фармацевтична композиція у формі супозиторіїв (песаріїв) ацикловір є активним інгібітором репродукції вірусу герпесу II типу та ефективним профілактичним і лікувальним препаратом.

Таким чином, заявлено нову фармацевтичну композицію у формі вагінальних супозиторіїв (песаріїв) комбінованого складу, яка має виражену противірусну дію і призначена для лікування та профілактики генітального герпесу. Фармацевтична композиція складається з доступних до медичного застосування прийнятних компонентів і може бути одержана в умовах звичайного хіміко-фармацевтичного виробництва за простою технологією з використанням стандартного обладнання. Також супозиторії заявленого складу можуть бути виготовлені в умовах аптеки як екстемпоральна лікарська форма.

Заявлена фармацевтична композиція є перспективною для подальшого використання як лікарський засіб для лікування та профілактики генітальної форми герпесвірусної інфекції.

Джерела інформації:

1. Овчинникова Л. К., Овчинникова Е. А. Герпетическая инфекция // Российские аптеки. - 2008. - Т. 20. - С. 34-38.
2. Аковбян В. А. Генитальный герпес: современные проблемы и пути их решения / В. А. Аковбян, С. А. Масюкова, Е. Б. Владимировна // Клиническая микробиология и антимикробная химиотерапия. - 2003. - № 1. - Т. 5. - С. 4-17.
3. Ершов Ф. И., Оспельникова Т. П. Современный арсенал антигерпетических лекарственных средств. Инфекции и антимикробная терапия. - 2001. - т. 3. - № 4. С. 2-11.
4. Levachkova Y. V. Relevance of development of new pessaries for comprehensive treatment of genital herpes / Y. V. Levachkova, O. M. Litvinova, G. V. Zaychenko et al // Сборник матер. IV международной науч.-практ. конф. "21 век: Фундаментальная наука и технология", 16-17 июня 2014 г. - North Charleston, USA. - Т. 2, 2014. - С. 136-137.
5. Левачкова Ю. В. Перспективы создания лекарственных препаратов с эфирными маслами для лечения генитального герпеса / Ю. В. Левачкова, А. Н. Литвинова, Т. Г. Ярных, В. Н. Чушенко // Фармация Казахстана. - 2015. - № 1. - С. 40-44.
6. Федоров С. М., Колиева М. Х., Резайкина А. В. Современные аспекты лечения герпетической инфекции // Вестник дерматологии и венерологии. 1994. № 4.
7. Компендиум. Лекарственные препараты 2013. Под ред. академика НАМН проф. В. Н. Коваленко. - К.: Морион. - 2013. - Т. 1. - С. Л-186.
8. Компендиум. Лекарственные препараты 2013. Под ред. академика, проф. В. Н. Коваленко. - К.: Морион. - 2013. - Т.1. - С. Л-1295.
9. Вивчення антивірусної дії потенційних лікарських засобів. Доклінічні дослідження лікарських засобів: метод, рек. / А. М. Щербінська, Н. С. Дяченко, С. А. Рибалко та ін. - К., 2001. - С. 371-395.
10. Разработка и практическое использование новых экспериментальных моделей разных форм герпетической инфекции / С. С. Маренникова, Г. Р. Мацевич, Э. В. Чекунова и др. // Вопросы вирусол. - 1986. - № 1. - С. 59-65.

ФОРМУЛА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ

1. Фармацевтична композиція у формі супозиторіїв (песаріїв) для лікування та профілактики генітальної форми герпесвірусної інфекції з вмістом компонентів синтетичного та рослинного походження як діючих речовин та супозиторної основи, яка **відрізняється** тим, що містить у рівній кількості ацикловір, ефірну олію чайного дерева та ефірну олію чабрецю, при наступному співвідношенні компонентів (мас. %):

ацикловір	4,5-5,5
ефірна олія чайного дерева	4,5-5,5
ефірна олія чабрецю	4,5-5,5
супозиторна основа	до 100,0.

2. Фармацевтична композиція за п. 1, яка **відрізняється** тим, що компонентами супозиторної основи є вітепсол, лецитин, вода очищена.

3. Фармацевтична композиція за пп. 1, 2, яка **відрізняється** тим, що один супозиторій (песарій) містить компоненти, при співвідношенні (г):

ацикловір	0,135-0,165
ефірна олія чайного дерева	0,135-0,165
ефірна олія чабрецю	0,135-0,165
вітепсол	2,01-1,79

лецитин	0,135-0,165
вода очищена	0,45-0,55 мл.

4. Фармацевтична композиція за пп. 1-3, яка **відрізняється** тим, що має наступний склад (г):

ацикловір	0,15
ефірна олія чайного дерева	0,15
ефірна олія чабрецю	0,15
вітепсол	1,90
лецитин	0,15
вода очищена	0,5 мл.

Комп'ютерна верстка О. Гергіль

Державна служба інтелектуальної власності України, вул. Василя Липківського, 45, м. Київ, МСП, 03680, Україна

ДП "Український інститут інтелектуальної власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601